

سایه و روشن

چراغ‌ها را چه کسی خاموش می‌کند؟

حمید رضایی

مردم کشور ما اگر چه به مصرف بیش از اندازه نیاز، عادت‌کرده‌اند و این‌ خصیصه در مصرف نان، آب، میوه و برنج به عنوان اقلام مصرفی روزمره قابل مشاهده است، اما مصرف بیش از اندازه انرژی مانند برق، بنزین و گاز مشکلی است که طی چند سال گذشته خاد شده و همه را درگیر پیدا کردن راهکارهایی برای کاهش مصرفزدگی در این‌ بخش کرده است.

حل مشکل زیاده‌روی در مصرف انرژی هر چند از سال‌ها پیش در شعارها جستجو می‌شد و مسوولان سعی داشتند با «هرگز نشه فراموش، لامپ اضافی خاموش!» یا «صرفه‌جویی، کم مصرف کردن نیست، درست مصرف کردن است» مردم را به کاهش مصرف ترغیب کنند، اما وقتی همه از کار فرهنگی در این زمینه ناامید شدند که مصرف بنزین در کشور به شدت افزایش پیدا کرد و علاوه بر ضرر و زیان‌های مالی ناشی از واردات بیش از حد، آلودگی‌های زیست محیطی را تشدید کرد، همه را به ستوه آورد.

سال گذشته که سهمیه‌بندی بنزین از سوی دولت به عنوان اقدامی شجاعانه اجرا شد نه‌تنها رشد سرسام‌آور مصرف بنزین را در کشور مهار کرد بلکه به صرفه‌جویی قریب به ۶ میلیارد دلار از منابع ارزشمند کشورانجامید.

در همین زمان بود که با فرا رسیدن زمستان ۸۶ و کمبود گاز در کشور، دوباره سیل خواهش‌های مسوولان از مردم برای کم کردن شعله بخاری‌ها در رسانه‌ها روانه شد و این بار خطر کمبود و لزوم حل مشکل مصرف بی‌رویه در بخش گاز خانگی احساس شد.

هرچند دولت سعی داشت با هدفمند کردن یارانه‌های بخش انرژی و گنجاندن این موضوع در لایحه بودجه ۸۸ مشکل را برای همیشه به‌طور ریشه‌ای حل کند، اما مجلس به دلیل آنچه کامل نبودن طرح دولت می‌نامید، بند مربوط به هدفمند کردن یارانه‌ها را از بودجه اسمال حذف کرد تا باز هم قیمت حامل‌های انرژی یارانه‌ای باقی بماند.

امسا لزوم اندیشیدن روشی برای کاهش مصرف بی‌رویه به‌خصوص در حوزه انرژی، وقتی بر همه مشخص شد که رهبر انقلاب در سخنان نوروزی خود بر «اصلاح الگوی مصرف» تاکید کردند.

مصرف ما چقدر است؟

«در سال ۸۷ روزانه حدود ۵۰۰ میلیون مترمکعب گاز در کشور مصرف شد که به اندازه مصرف یک کشور ۲۵۰ میلیون نفری است.» این جمله تکان‌دهنده وزیر نفت در یک برنامه تلویزیونی بود، اما این همه مطلب نیست. یک‌سوم نان تولیدی



و حداقل یک‌پنجم آب مصرفی در کشور ما هدر می‌رود. سرانه مصرف انرژی در ایران بیش از ۲برابر متوسط جهانی است و شاخص شدت انرژی در کشور ما یعنی نسبت انرژی مصرف شده به کالای تولید شده، ۸ برابر کشورهای پیشرفته است. در حالی که متوسط بازده نیروگاه‌ها در جهان ۵۰ درصد ارزیابی شده، متوسط بازده نیروگاه‌های گازی ما ۳۵ درصد است. اما این بخش حرف‌های وزیر نفت هم قابل تأمل است که هم اکنون مصرف سوخت، بیش از ارزش افزوده‌ای است که در بخش صنعت، کشاورزی و ساختمان حاصل می‌شود!

چه باید کرد؟

در کشور ما معمولا همه کارها از تدوین آیین‌نامه و ابلاغ بخشنامه و تشکیل کارگروه آغاز می‌شود. اما اینها چه تأثیری در پیشرفت کار دارد؟ به هر حال در ابتدای سال‌جاری، وزیر نیرو از تدوین آیین‌نامه اصلاح الگوی مصرف در دولت خبر داد و گفت که دولت تلاش می‌کند، صرفه‌جویی و اصلاح الگوی مصرف را از درون خود آغاز کند.

وزیر نفت هم در همین زمینه عزم دولت را در طراحی و ساخت موتور با سوخت پایه نفت‌گاز جدی خواند و گفت: این کار با همکاری وزارت صنایع صورت گرفته است.

وی با یادآوری این‌که کارایی بنزین حدود ۲۳ تا ۲۴ درصد است، خاطرنشان کرد: این میزان در موتورهای نفت‌گازسوز ۴۲ درصد است و این پروژه در دولت کلید خورده تا بتوانیم هم در رابطه با اصلاح پالایشگاه‌ها برای تولید نفت‌گاز با استانداردهای بین‌المللی اقدام کنیم و هم در تغییر الگوی مورد نظر یعنی تبدیل موتور پایه بنزین به موتور پایه نفت‌گاز به جایگاه مناسبی دست یابیم.

وی با بیان این‌که اعتقاد ما این است که انرژی ارزان، بهره‌وری را پایین می‌آورد، تصریح کرد: انرژی ارزان، استفاده از تکنولوژی‌های قدیمی و ناکارآمد را ترویج می‌کند، مصرف بی‌رویه آن را تشدید می‌کند و رفتار مصرف‌کننده را به سمتی می‌برد که نمی‌تواند تصمیم بهینه بگیرد، یعنی میان قیمت دو محصول که یکی انرژی کمتری مصرف می‌کند و دیگری انرژی بیشتر، ترجیح می‌دهد پول کمتری هزینه کند.

آنچه مسلم است این است که تا وقتی دولت و مسوولان نحوه مصرف خود را اصلاح نکنند، مردم به این کار ترغیب نمی‌شوند. اگر چه همه بر بیش از حد بودن مصرف در کشور اذغان می‌کنند، اما تا وقتی چراغ‌های پرتعداد ساختمان‌های وزارتخانه‌ها شبانه‌روز روشن است، چه کسی برای اصلاح الگوی مصرف اقدام می‌کند؟!

ایجاب می‌کند که الگوی مصرف متناسب با ظرفیت‌های کشور تعریف شود.

وی معتقد است: اگر اصلاح الگوی مصرف اتفاق بیفتد مطمئنا وابستگی کشور به نفت و درآمدهای نفتی کاهش خواهد یافت. وی می‌گوید: متأسفانه به دلیل فقدان الگوی مصرف طی سال‌های گذشته برای تامین نیاز به مصرف انرژی به ویژه بنزین استفاده از حساب ذخیره ارزی و درآمدهای نفتی روزافزون بوده است و به جای اینکه درآمدهای نفتی صرف سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و پروژه‌های مهم کشور شود صرف مسائل جاری کشور شده است.

حسینی با یادآوری مصرف انرژی در دستگاه‌های اجرایی کشور می‌گوید: اصلاح الگوی مصرف را ابتدا باید از دستگاه‌های اجرایی شروع کرد.

وی اصلاح نظام یارانه‌ای را موثرترین گزینه اصلاح الگوی مصرف دانسته و معتقد است: اصلاح نظام یارانه‌ای کمکی برای سرعت گرفتن فرآیند اصلاح الگوی مصرف خواهد بود.

ایران به لحاظ مصرف دارو، جزو ۲۰ کشور نخست دنیاست و در آسیا بعد از چین مقام دوم را دارد. ایرانی‌ها ۱۰ تا ۱۵ درصد مجموع داروهای کشور را به صورت خودسرانه و بدون مشورت با پزشک مصرف می‌کنند. هر ایرانی سالانه ۳۳۹ عدد دارو مصرف می‌کند که بیش از استاندارد جهانی است.

از طرف دیگر فرهنگ نادرست مصرف باعث افزایش تولید زباله می‌شود، به طوری که روزانه بیش از ۳/۵ میلیون تن زباله در جهان تولید می‌شود که سهم کشور ما از این میزان ۵۰ هزار تن است و سالانه ۱۸ میلیون تن زباله در کشور تولید می‌شود.

بنابر مطالعات صورت گرفته در مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، سرانه تولید زباله هر ایرانی روزانه ۷۰۰ گرم است و زباله‌های تولیدی، روزانه ۴۰۰ میلیون و سالانه ۱۴۶ میلیارد تومان به اقتصاد کشور خسارت می‌زند.

کارشناسان اقتصادی معتقدند که در کشورهای دیگر برای حمایت از افراد آسیب‌پذیر در روند افزایش قیمت‌ها، به تقویت تأمین اجتماعی پرداخته شده است تا حدی که بعضا به افرادی که از توان پرداخت کافی برای تقبل هزینه‌های آب و برق خود برخوردار نیستند (از منجلی که به همین منظور در نظر گرفته شده) کمک‌نقدی می‌شود.

در بسیاری از کشورها برای صرفه‌جویی در مصرف، قیمت را افزایش می‌دهند در ایران برعکس با ارزان کردن برخی کالاها زمینه استفاده بیشتر و بی‌رویه آنها فراهم شده است. بر این اساس دولت باید از تمام ابزارهای تبلیغی و رسانه‌ای خود بهره گیرد تا عموم مردم را به خصوص از پایین‌ترین سطوح آموزش در کشور متوجه این امر کند که امکانات موجود محدود است و همیشگی نیست.

دعوت مردم به بهره‌گیری از الگوی صحیح مصرف باید توأم با پاک کردن این ذهنیت باشد که الگوی مصرف برابر با صرفه‌جویی صرف نیست. بهترین ابزار برای اصلاح این الگو را آگاه‌سازی مردم و نیز فرهنگ‌سازی از طریق رسانه‌هاست.

این در حالی است که به اعتقاد کارشناسان، پایین نگه داشتن قیمت‌ها توسط دولت سبب شده میزان مصرف کالا در کشور افزایش یابد و مردم به زیاد مصرف کردن عادت کنند که این امر با هدفمند کردن یارانه‌ها می‌تواند مرتفع شود چرا که بیشترین حجم یارانه به قشرهای ثروتمند جامعه تعلق می‌گیرد.

هوانگونه که کشورهای صنعتی پس از بحران نفتی سال ۱۹۷۳ با اعمال استراتژی‌های مختلف از جمله بهینه‌سازی مصرف، آموزش و آگاهی، موفق به کاهش ۵۰ درصدی مصرف انرژی شدند.



مصرف می‌کنیم چون فردا را فراموش کرده‌ایم

سپیده صادقی

محرکه‌ای برای رسیدن کشور به سطح بالاتری از رشد اقتصادی خواهد بود.

شمس‌الدین حسینی در عین حال تاکید کرد: با اصلاح الگوی مصرف در راستای جلوگیری از اتلاف منابع و استفاده صحیح از انرژی، بهره‌وری در جامعه افزایش می‌یابد.



اگر مصرف انرژی به همین منوال ادامه پیدا کند، سال ۱۴۰۴ صادرات نفت نخواهیم داشت

وی افزود: باید از منابع و ظرفیت‌های کشور به خوبی استفاده کرد و اصلاح الگوی مصرف را در اولویت کارها قرار داد.

وزیر اقتصاد و دارایی، سال جاری را سال تبیین و عملیاتی کردن شعار الگوی اصلاح مصرف دانست و ادامه داد: طی سال‌های گذشته از منابع کشور به خوبی استفاده نشده است.

براساس مطالعات مرکز تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام، مصرف سرانه انرژی در ایران ۱۷ برابر کشور ژاپن، ۴ برابر کانادا و دو برابر چین است. همچنین رشد سالانه مصرف سرانه انرژی در بخش خانگی و تجاری ۱۰/۷۶ درصد، بخش صنعت ۱۱/۹۶ درصد، بخش حمل و نقل ۸/۶۵ درصد، بخش کشاورزی ۳/۷۵ درصد، نیروگاه‌ها ۸/۶۷ درصد و در پالایشگاه‌ها ۰/۵۰ درصد است.

سیدنجیب حسینی، عضو کمیسیون برنامه و بودجه مجلس نیز در این‌باره می‌گوید: اختصاص ۱۱ هزار میلیاردتومان یارانه حامل‌های انرژی

شد: دولت حدود ۹۰ هزار میلیارد تومان یارانه پرداخت می‌کند که بخش اعظم آن پرداخت یارانه برای انرژی است؛ بنابراین باید کاهش مصرف در بخش انرژی در رأس قرار گرفته و پس از آن باتوجه به اینکه کشور کم‌آبی هستیم، باید بتوان آب را به طور موثر مصرف کرده و صرفه‌جویی‌کنیم.

رئیس کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس در ادامه بااشاره به پرداخت یارانه یک میلیارد دلاری برای نان و کندم از سوی دولت اظهار کرد: باید الگوی بهینه مصرف نان که هم به تولید نان خوب و هم مصرف صحیح آن بینجامد مورد نظر قرار گیرد، همچنین در بخش دارو نیز دولت یارانه زیادی پرداخت کرده و باتوجه به اینکه دارو از اقلام مهم است باید مردم در به کارگیری آن، الگوی صحیح مصرف را مدنظر قرار داده و برای به کارگیری موثر دارو آشنایی کامل داشته باشند؛ زیرا الگوی صحیح مصرف، کم مصرف کردن نبوده بلکه درست مصرف کردن است.

نگاهی به آمار نشان می‌دهد در مقایسه با سایر کشورها، ایران ۷۵ میلیون نفری بیش از سه برابر اروپای ۴۰۰ میلیون نفری مصرف گاز دارد یا در مصرف بنزین از چین ۱/۴ میلیارد نفری، چیزی کم نداریم. در مصرف برق و سایر حامل‌های انرژی نیز در کنار بهره‌وری بسیار پایین، از همه کشورهای جهان پیشی گرفته‌ایم؛ از رو نیازمند اصلاح الگوی مصرف در حوزه‌های شخصی وعمومی هستیم.

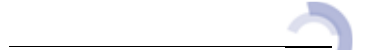
وزیر اقتصاد و دارایی در این‌باره معتقد است: نامگذاری سال ۸۸ به‌عنوان سال «اصلاح الگوی مصرف» از سوی رهبر معظم انقلاب قوه



مصرف می‌کنیم چون فردا را فراموش کرده‌ایم

امکانات‌تغییردهند. به اعتقاد وی باید مصرف بهینه به عنوان فرهنگ عمومی مورد نظر قرار گیرد تا بخش صنعت، بخش تولیدی کشور و همچنین دستگاه‌های دولتی نتوانند به طور موثر در مصرف‌شان صرفه‌جویی کنند؛ بنابراین باید با عزم ملی به اصلاح الگوی مصرف به ویژه مصرف‌انرژی‌بپردازیم.

نماینده تهران با تاکید بر اینکه برای اصلاح الگوی مصرف، همه آحاد جامعه از خانواده تا دولت و بخش خصوصی باید خود را آماده کرده و با برنامه‌ریزی لازم خود را از یک فرهنگ پرمصرف با یک فرهنگ بهینه تطبیق دهند، تصریح کرد: حتی اگر ایران به لحاظ مصرف دارو، جزو ۲۰ کشور نخست دنیاست و در آسیا بعد از چین مقام دوم را دارد این اقدام با سختی و پذیرش یک فرهنگ جدید توأم باشد، باید صورت گرفته و به اصلاح الگوی مصرف بپردازیم.



ایران‌به‌لحاظمصرف‌دارو،جزو ۲۰کشورنخست‌دنیاست‌و‌در‌آسیا بعدازچینمقام‌دوم‌را‌دارد

وی مهم‌ترین بخش اصلاح الگوی مصرف را بخش انرژی دانست و با بیان اینکه ما یکی از پرمصرف‌ترین کشورها در بخش انرژی در دنیا هستیم، افزود: دولت هزینه بالایی را برای رعایت نشدن مصرف بهینه تاکنون پرداخت کرده است؛ بنابراین مصرف انرژی در رأس این الگوی مصرف قرار دارد. عباسپور یادآور

آمریکا بیشترین سرانه مصرف انرژی را دارد

مصرف انرژی در کشورهای مختلف دنیا ارتباط نزدیکی با میزان تولید ناخالص داخلی کشورها دارد. هر چه کشوری صنعتی‌تر باشد و فعالیت‌های تولیدی و صنعتی گسترده‌تری در آن انجام شود، مصرف انرژی نیز در آن کشور بیشتر است.

مطالعات نشان می‌دهد در سال گذشته میلادی شدت

مصرف انرژی در کشورهای آلمان و ژاپن که صنعتی‌ترین کشورهای قاره آسیا و اروپا هستند برابر با ۶ کیلووات به ازای

هر نفر بود در حالی که شدت مصرف سرانه انرژی در کشور آمریکا برابر با

۱/۴کیلووات اعلام شده است.

آمریکابزرگ‌ترین مصرف‌کننده

انرژی در جهان است. در کشورهای

در حال توسعه‌ای همچون هند شدت مصرف انرژی سرانه برابر با ۰/۷ است. کمترین مصرف انرژی در جهان به کشور بنگلادش اختصاص دارد. شدت مصرف سرانه انرژی در این کشور در سال گذشته ۰/۲ اعلام شده است. مطالعات نشان می‌دهد آمریکا روزانه ۲۵ درصد از مجموع انرژی مصرفی در جهان را استفاده می‌کند.

این در حالی است که این کشور تنها ۵ درصد از کل جمعیت جهان را در خود جای داده، ولی بهره‌وری فعالیت‌های صنعتی در این سرزمین بیشتر از ۲۲ درصد است.

چین بیشترین نرخ رشد مصرف انرژی در جهان را به خود

ترجمه: مونا مشهدی رجبی